

Aarhus School of Architecture // Design School Kolding // Royal Danish Academy

Skyum

Andersen, Anne-Grete

Publication date:
2011

Document Version:
Peer-review version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Andersen, A.-G. (2011, maj). Skyum: Kortlægning af landsbyer under pres.
<https://www.kulturarv.dk/fbb/index.htm;jsessionid=7581F73F5CE51A60AAA7DA249E7605B>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SAVE - kortlægning og registrering af bevaringsværdier / 01 Bebyggede strukturer

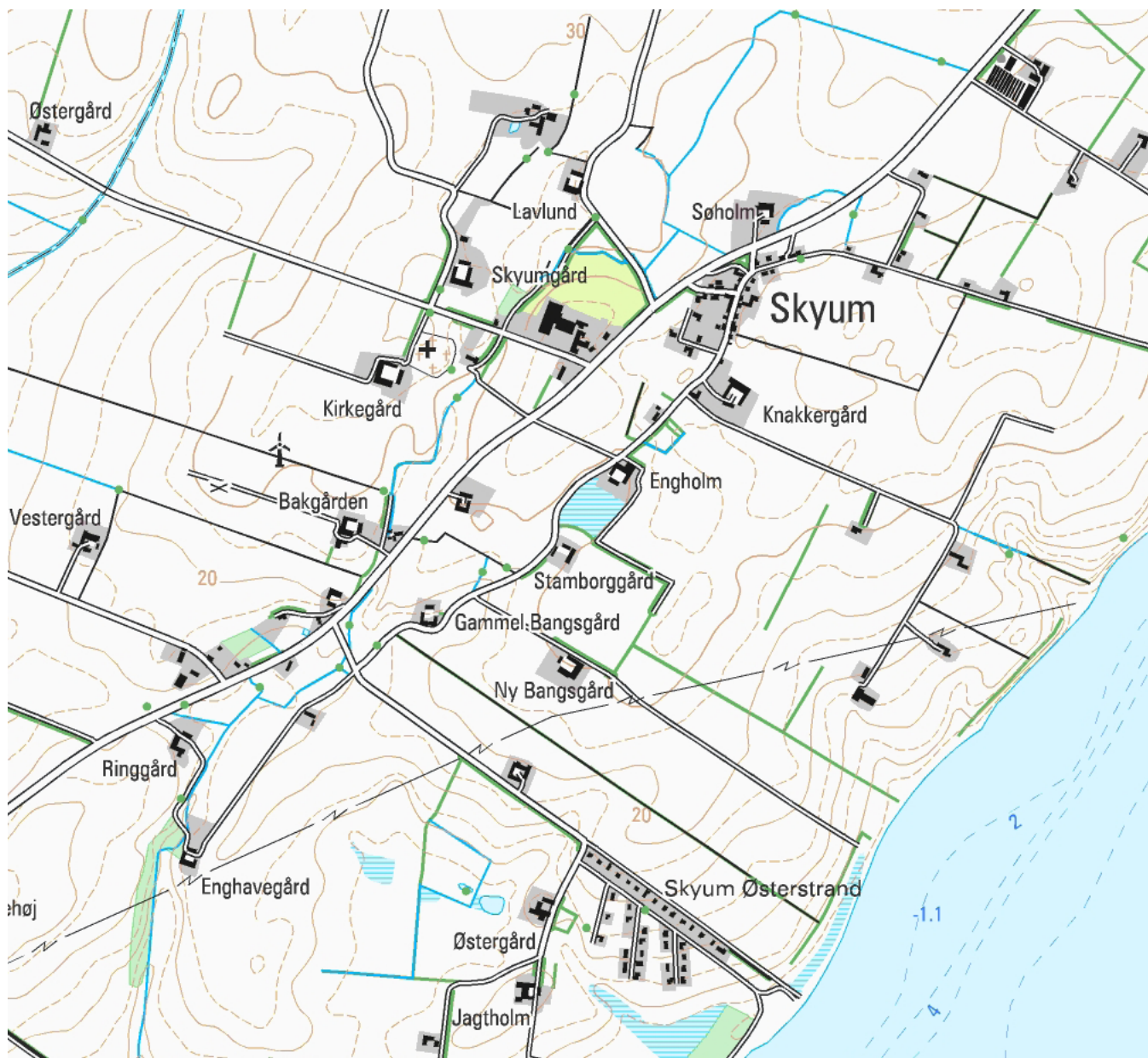

Identifikation

KOMMUNENUMMER	KOMMUNE		
	Thisted kommune		
BETEGNELSE (NAVN PÅ BEBYGGET STRUKTUR)			
Skyum			
1. DOMINERENDE TRÆK	2. BEBYGGELSESMØNSTER	3. UDSNIT OG DELE	
X	X	X	
REGISTRERINGSDATO	REGISTRATOR		
april/juni 2009	AGA - Anne-Grete Andersen		

Kort over bebygget struktur

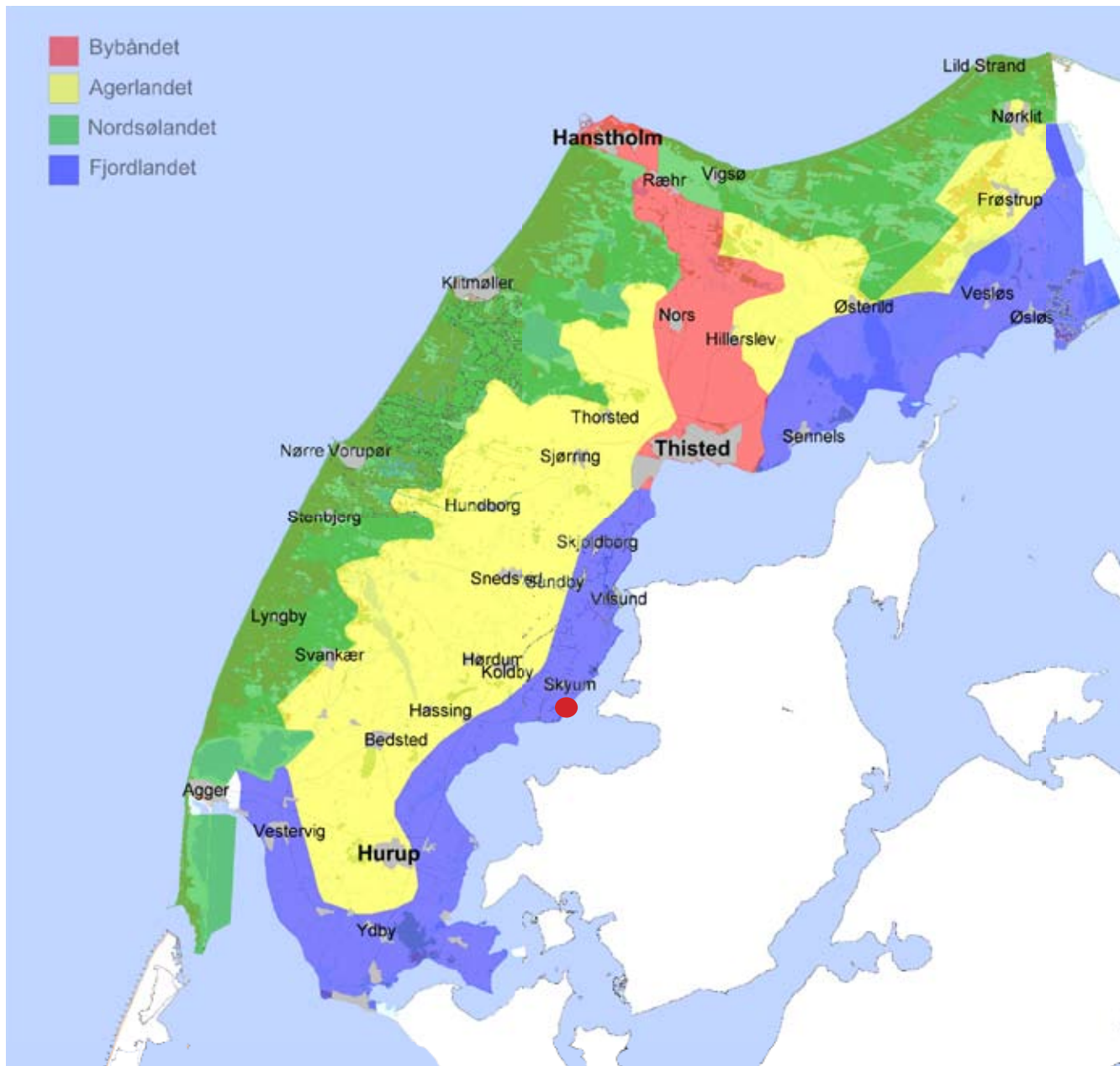
FX: TERRÆNFORMER / RUMDEFINERENDE ELEMENTER / HOMOGENE FORLØB / GRÆNSER / FIKSPUNKTER / KIG

Skyum målebordsblade 1:25.000

Topografisk undersøgelse

FX: TOPOGRAFISKE FORHOLD / STRUKTURERENDE LANDSKABSTRÆK OG AREALANVENDELSE / BYPROFIL-SILHUET / GRÆNSE MELLE BYRUM OG LAND / GRÆNSE TIL VAND / INFRASTRUKTUR OG TEKNISKE ANLÆG

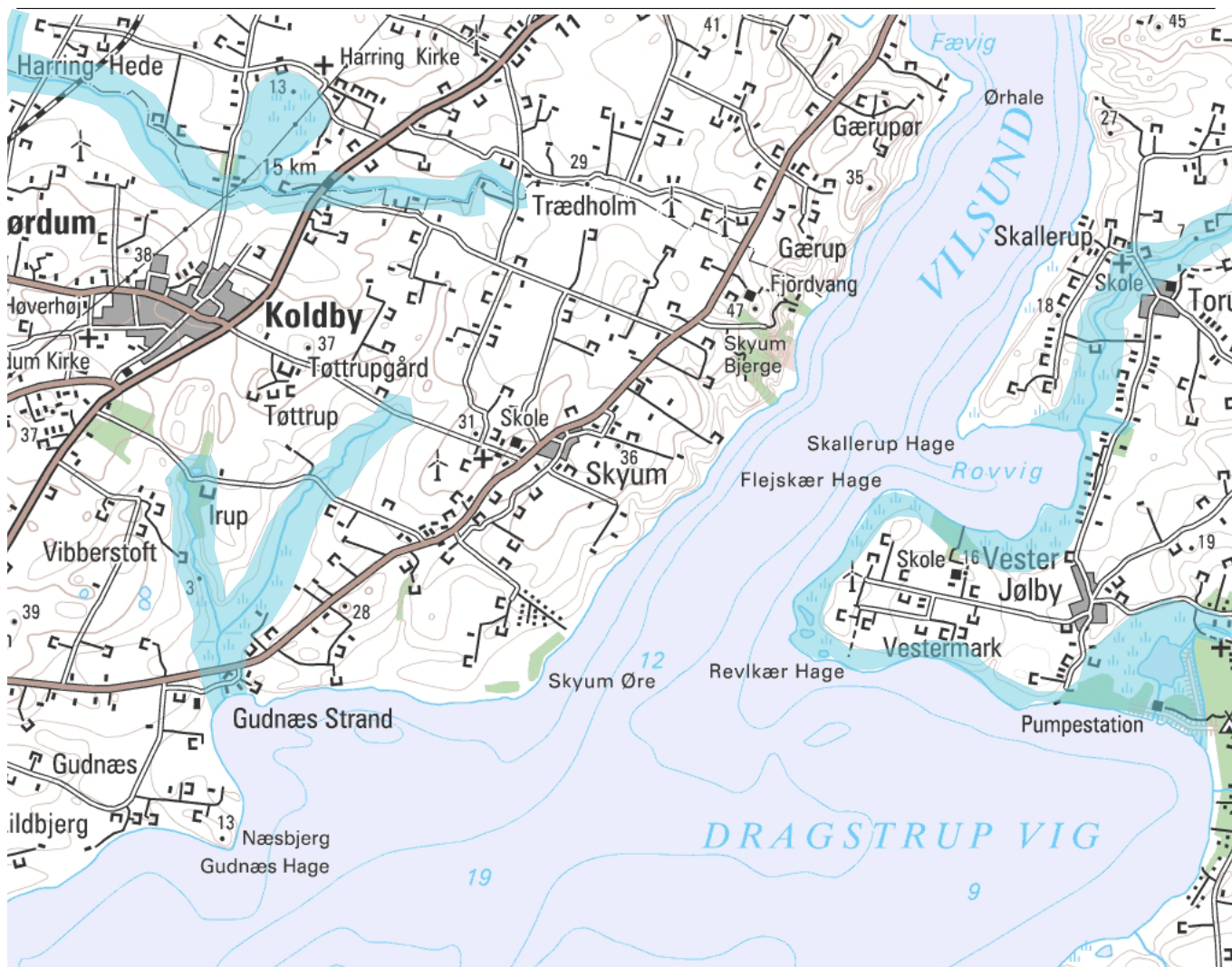

Overordnet landskabelig placering

Landskabet i Thy er inddelt i 4 landskabelige hovedområder:

1. Nordsølandet mod vestkysten, 2. Fjordlandet mod fjordkysten, 3. Agerlandet i midten og 4. Bybåndet mellem Thisted og Hanstholm.

Skyum ligger i den østlige del af Thy i det såkaldte Fjordland med gode jorde og i nær forbindelse til Limfjorden.

Skyum topografiske kort 1:100.000

Skyum ligger i et jævnt bakket terræn, der kulminerer i nordøst, hvor det højeste punkt når 47 meter. Her ligger de smukke lyngklædte og fredede Skyum Bjerger, der danner et system af stejle kløfter og kamme ned mod Limfjorden.

Mod syd mellem Skyum Øre og Gudnæs Strand findes en lavning af hævet havbund ved Gudnæsstrand med god badestrand.

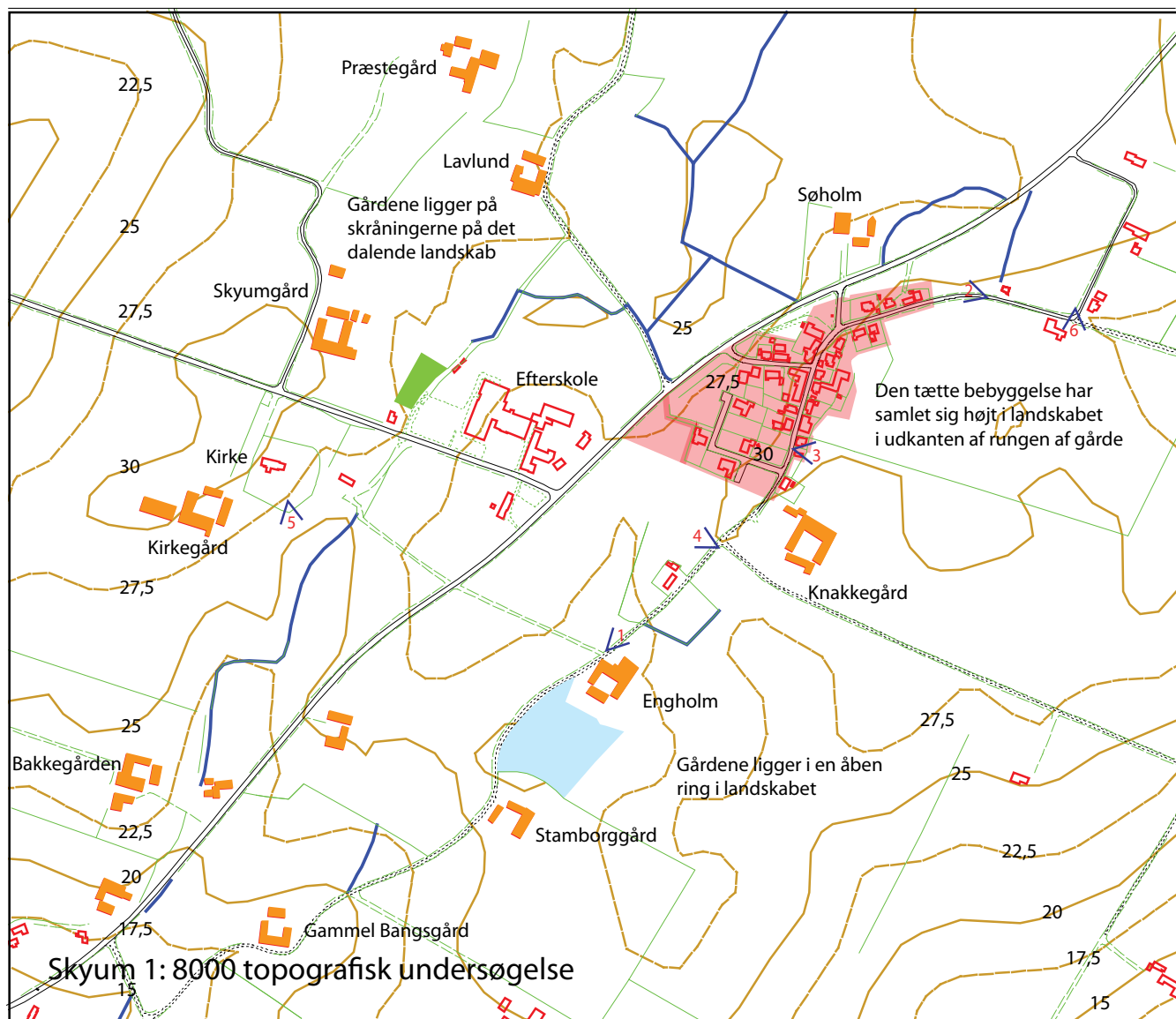
Jorderne omkring Skyum er lerede og frugtbare og de bedste i området.

De ujævnt kuperede landskab afspejler sig i landsbyens form ved at gårdene lægger sig i bakkerne i læ, hvor der er mest plads og bedst mulig adgang til lavninger. Gårdenes placering er bestemt af erosionsmønstret, idet et dalsystem af øvre forgreninger har skabt grunden til en åben bebyggelse på ca. 2x1 km.

Fra hver gård er der en vej ned til dalbundens enge, som har behovet for græsning og hødrift. Agerlandet danner en ydre ring omkring gårdene.

Landsbyen kan oprindeligt være skabt af et antal enkelte gårde som med tilkomsten af flere gårde er nået op på en egentlig fælles dyrkningsenhed. Trods det at fællesskabet i det nordvestlige Jylland var mere løst end i det øvrige land kan man godt kalde denne samling af gårde for en landsby.

Kilde: Trap Danmark 1961 og Viggo Hansen "Danmarks bebyggelsesgeografi"

Skyum 1: 8000 topografisk undersøgelse

- Byflade
- Gårde
- Bygning
- Kig og sigtelinier
- Skovflader
- Højdekurver
- Veje
- Hegn
- Vandgrøfter
- Vådområder
- Udsigter

Skyum ligger i et landskab, der er præget af store bløde og bare bakker og i dette skovløse område, der har været karakteristisk for Thy i 500 år, er der et vidt udsyn over terrænet,.

Landskabet er ikke som sådan særlig markant, men de mange åbne og vide kig ud over terrænet, hvor gårdene ses i det fjerne som "skovklædte småknolde", har dog sine kvaliteter.

Det er et storskala landbrugsland med få læhegn, der er det herskende træk omkring Skyum. Det minder om herregårdslandskaberne, der repræsenterer en dyrkningsenhed. Jordene er åbne og bare og landskabet afbrydes ikke af de ellers karakteristiske læhegn for landbrugslandet.

Bebyggelsen i Skyum ligger på et mindre hævet plant plateau, hvorfra der er vid udsigt over det store landskab.

Mod øst, hvor bebyggelsen tynder ud, er der et flot udsyn til Limfjorden og kun herfra anes områdets nærhed til kysten.

1. Skyum ses fra sydvest beliggende på en plan flade omgivet af store marker.

2. Fra øst ses den lille bebyggelse i Skyum samlet i et snoet vejforløb, der i denne del af Knakkegårdsvej er markeret af en del beplantning.

3. Fra udsigten fra Skyum nord øst fornemmes placeringen på et mindre plateau tydeligt.

4. Fra Skyum tætte bebyggelse er der et fint udsyn over markerne til kirken i det fjerne

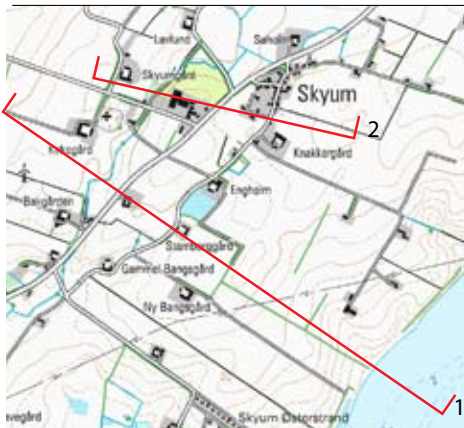

5. Fra kirken er der flere flotte kig til de omkringliggende gårde.

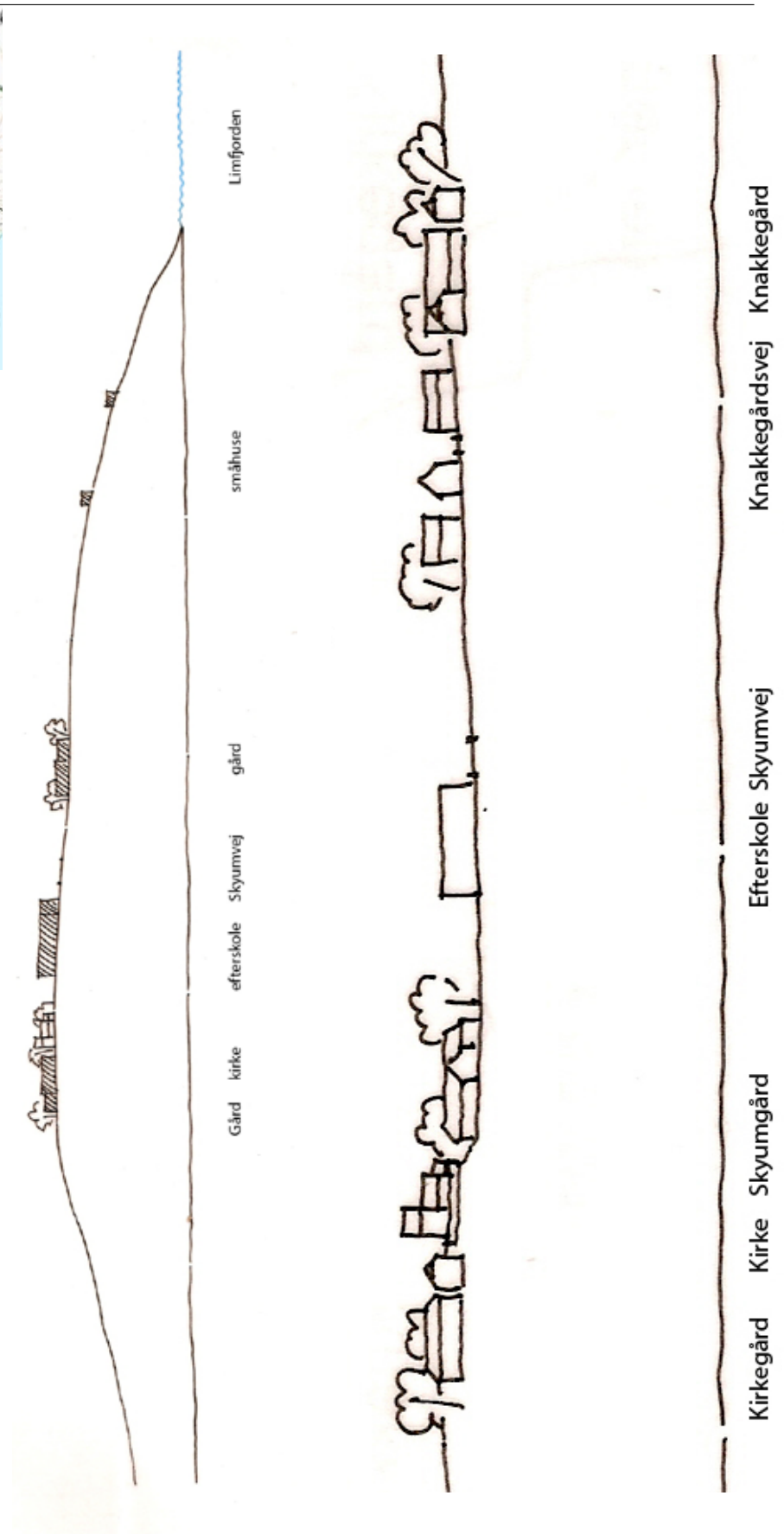

6. Fra den østlige del af Skyum er der en flot udsigt til Limfjorden og kun herfra fornemmer man nærheden til kysten.

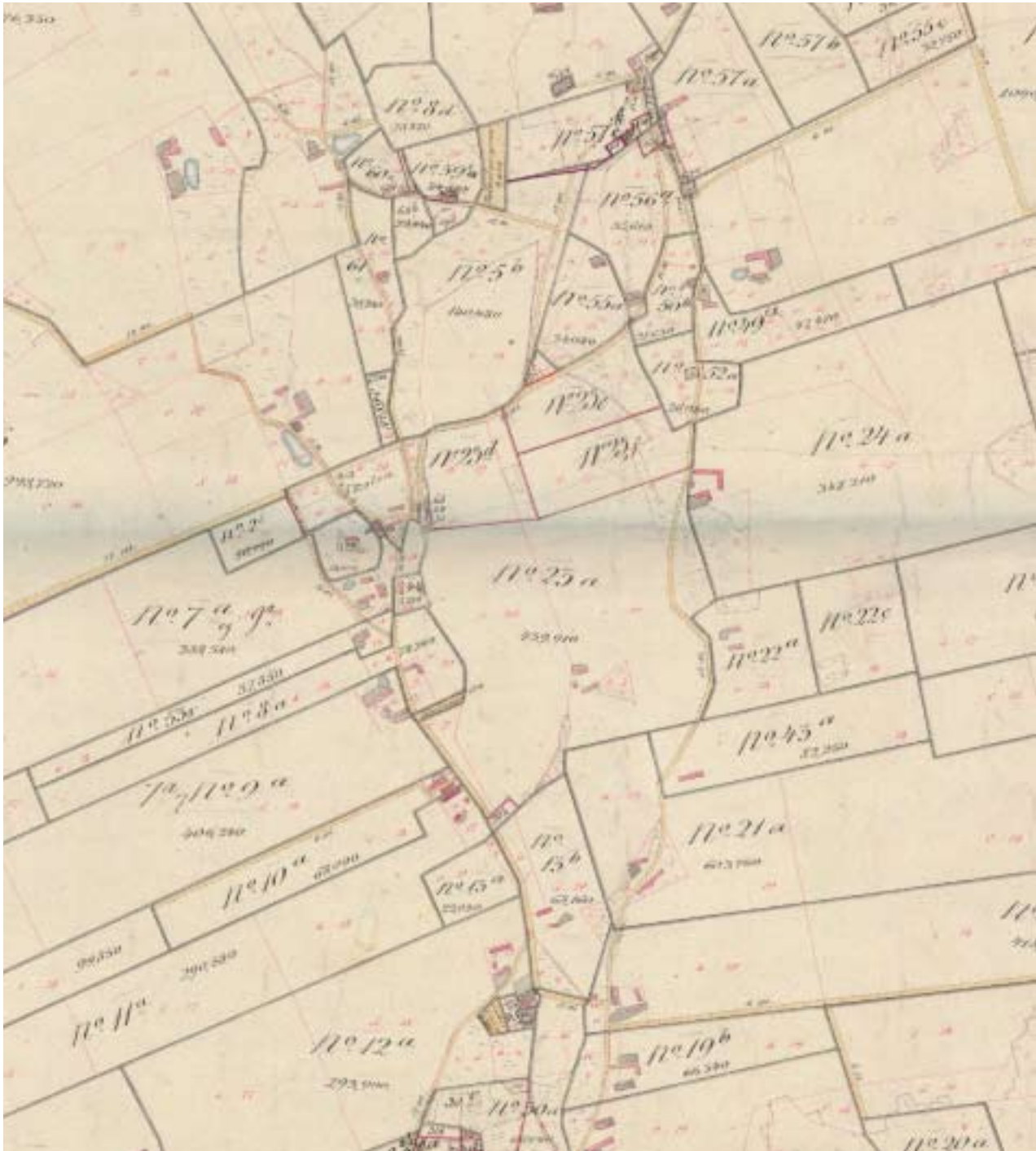
Snitlinier

Oplevet snit Skyum

Historisk analyse

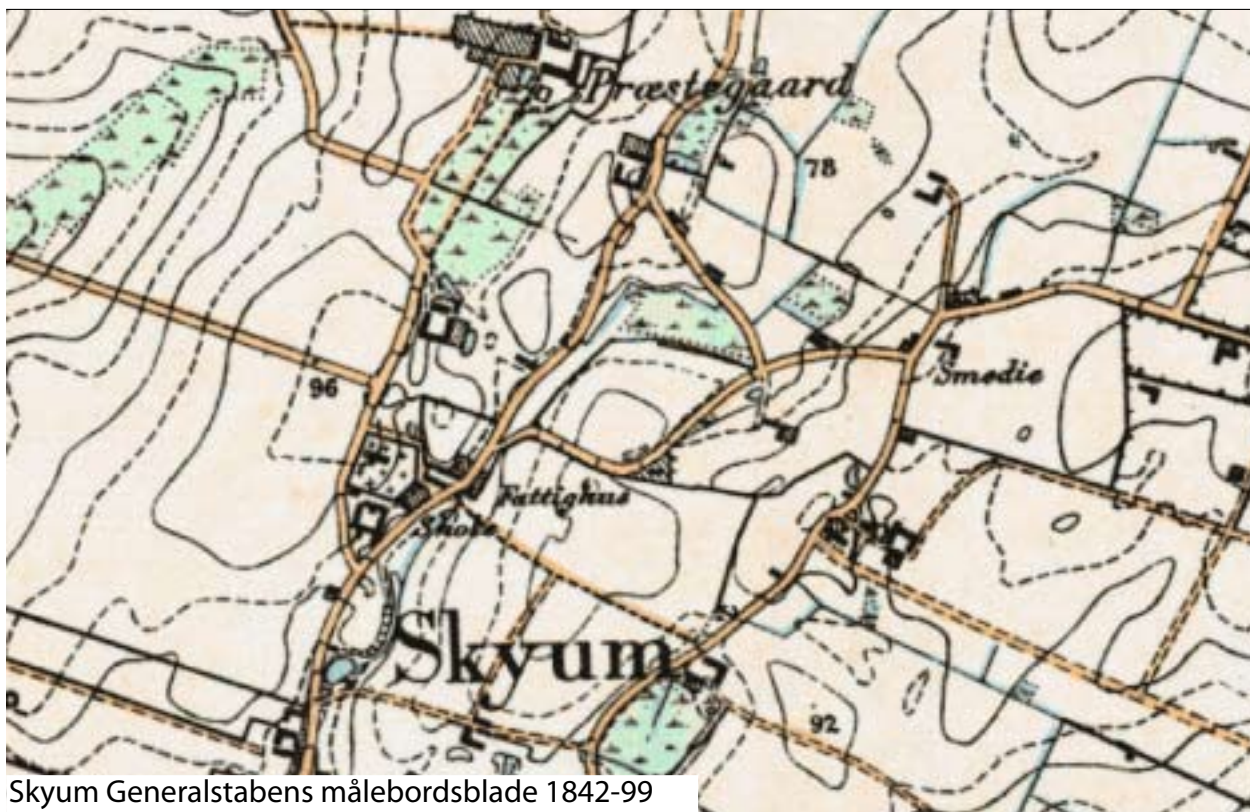
FX: HISTORISK BYPLAN / MATRIKELSTRUKTUR / BYUDVIKLINGSOMRÅDER / FUNKTIONELLE BYOMRÅDER / GADE- OG VEJSTRUKTUR / BYGNINGSHISTORIE / BYRUMSENHEDER / FUNKTIONELLE SAMMENHÆNGE

Original 2 kort 1860 Skyum sogn

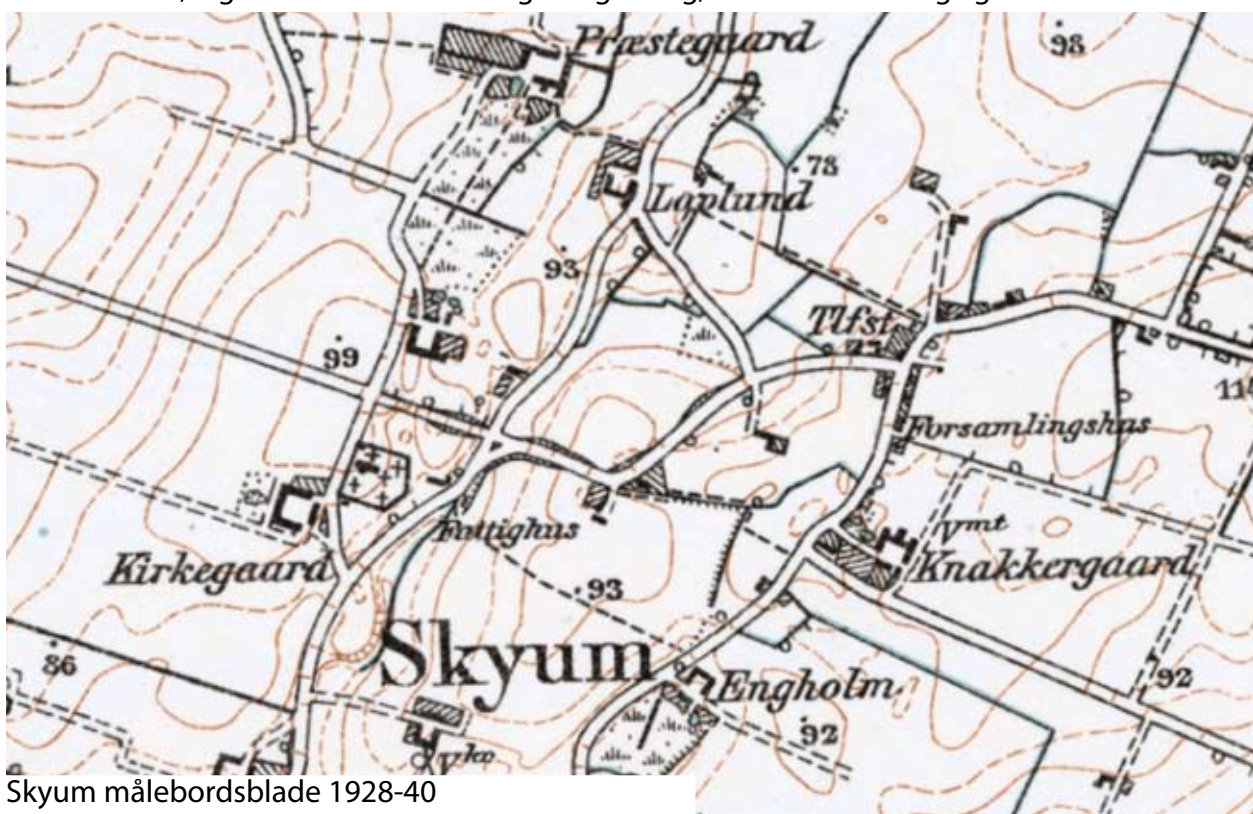
Gårdenes placering i Skyum ses tydeligt som en ring omkring et åbent område, der udgør én stor matrikel, der stort set er uden bebyggelse.
Gårdene ligger tættest mod vest

Kirken er placeret mod vest i ringen af gårdbebyggelsen

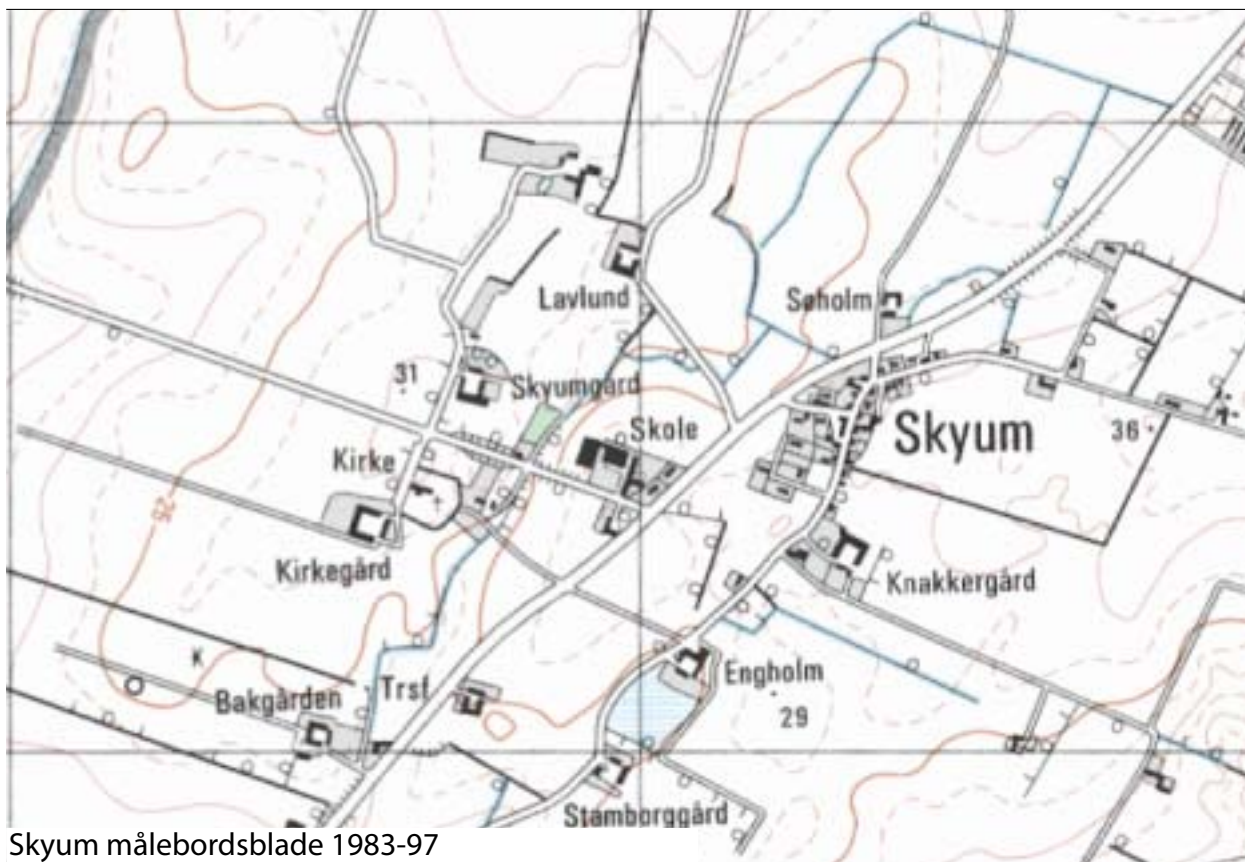
Skyum Generalstabens målebordsblade 1842-99

Gårdene ses stadig i en u-form med et åbent areal i midten. Der er kommet skole og fattighus til ved kirken, og smedie ved den østlige forgrening, men de holder sig i gårdformationen.

Skyum målebordsblade 1928-40

Det slyngede vejssystem er stadig intakt. Åbenheden mellem gårdene ses stadig, men der er sket en yderligere fortætning af en småhusbebyggelse langs den østlige "gren", hvor også et forsamlingshus og en transformatorstation er kommet til.

Skyum målebordsblade 1983-97

Den mest karakteristiske ændring af strukturen er anlæggelsen af en gennemkørende vej - Skyumvej, der skærer sig gennem den oprindelige vejstruktur. Vejen omkring kirken og kirkegård er blevet delvist strøget. Der er kommet yderligere småbebyggelse til omkring den østlige forgrening og en skole er blevet opført i landsbyens midte.

Skyum er nævnt første gang i 1555 som Skyum. Landsbyen blev udskiftet 1800, som en blokudskiftning, men på grund af gårdenes let spredte beliggenhed i en stor åben landskabelig ring, er de fleste af gårdene forblevet i landsbyen.

Landsbyen karakteriseres af Fritz Hastrup: "Danske landsbytyper" som en vejklungeby med indre klynger af bebyggelse omkring det forgrenede vejnet.

Men med landsbyens oprindelige åbne form, hvor gårdene dannede en U-ring omkring et større ubebygget område, syntes strukturer mere at ligne en uregelmæssig vejforsteby, der karakteriseres af at bygaden oprindeligt dannede en uregelmæssig, langstrakt elipse i en krans omkring et åbent ubebygget område (Curt von Jessen: "Landhuset")

Senere er der sket en langsom fortætning af småhuse og erhverv i den østlige gårdring og først langt senere er en bebyggelse kommet til i landsbyens midten på det åbne område.

I Skyum opførtes i 1914 et forsamlingshus og en skole i 1941 med sognebibliotek oprettet 1949.

I dag ligger der en idrætsefterskole i Skyum, der er også enkelte håndværksvirksomheder og serviceerhverv. Nærbutikken, er blevet lukket i 2009.

Ud af de mange gårde er der kun 3, der idag har et aktivt landbrug. Nogle gårde er overgået til almindelige beboelse, nogle ligger ret forfaldne hen og nogle er stærkt ombygget. Gårdene tegner i sin helhed et noget broget billede gennem flere markante ombygninger, uheldige nedrivninger af ladegårde, faldefærdige længer, og fint vedligeholdte bygninger, som kan siges at være karakteristisk tendens for store dele af landbrugslandet.

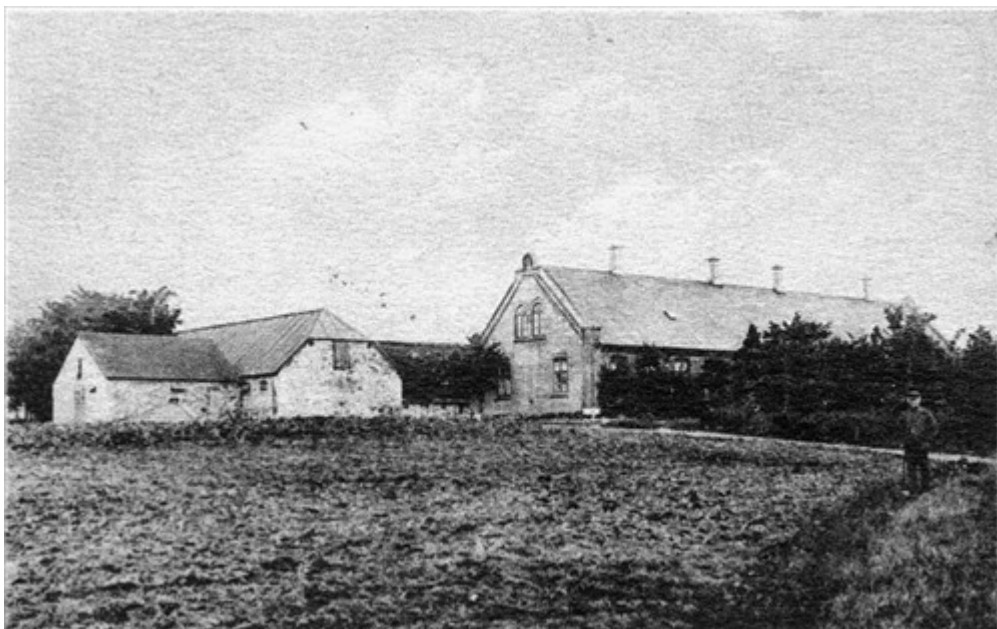
Skyum kirke ligger i mellem gårdene i den store åbne ring

Den fine kirken i Skyum, der ligger ind imellem de store gårde mod vest, er en blytækket romansk kvadrestensbygning på skråkantsokkel bestående af skib og kor samt senere tilføjet tårn og våbenhus. I skibet er norddøren tilmuret, men syddøren ved våbenhuset er stadig i funktion. Kirkens indre er dækket af et smukt bjælkeloft, mens tårnrummet har spor af en nedbrudt krydshvælvning.

Peter Simonsens hus. Simonsen var kirketjener ved Skyum kirke. Foto 1906 - 1910. Huset er nedrevet og lå øst for idrætsskolen, hvor vejen nu går.

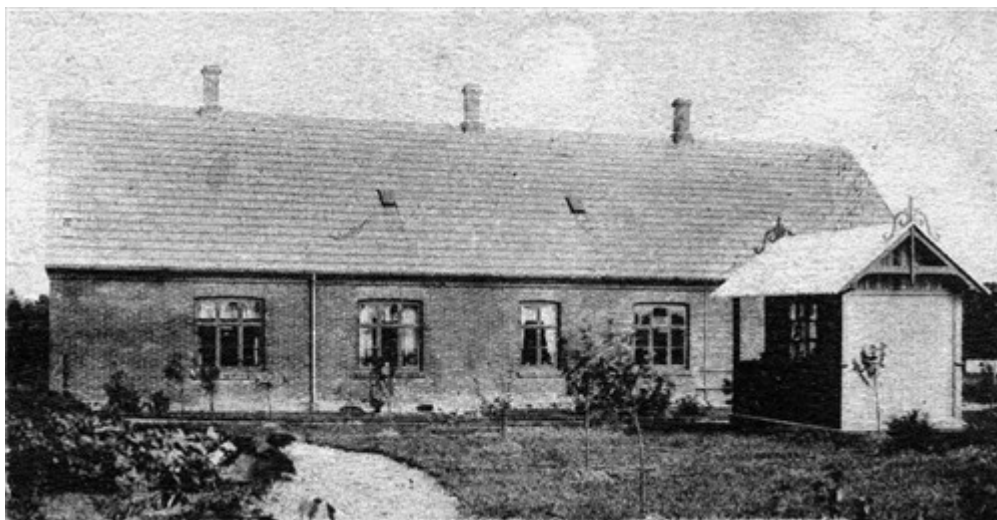
Kirkegård, der ligger umiddelbart sydvest for kirken. Hovedbygningen er nedrevet og erstattet af en nyere bygning og i 2009 blev ladebygningerne nedrevet for at give plads til de nye produktionsbygninger.

Brugsforeningen i Skyum lå midt i den lille fortætning mod nordøst langs Knakkegårdsvej, senere kaldet Skyum Nærbutik. Den lukkede efter en generalforsamling i 2009.

Skyum gamle skole, der lå ved kirken, og er nu nedrevet.

Sdr. skole i Skyum ?

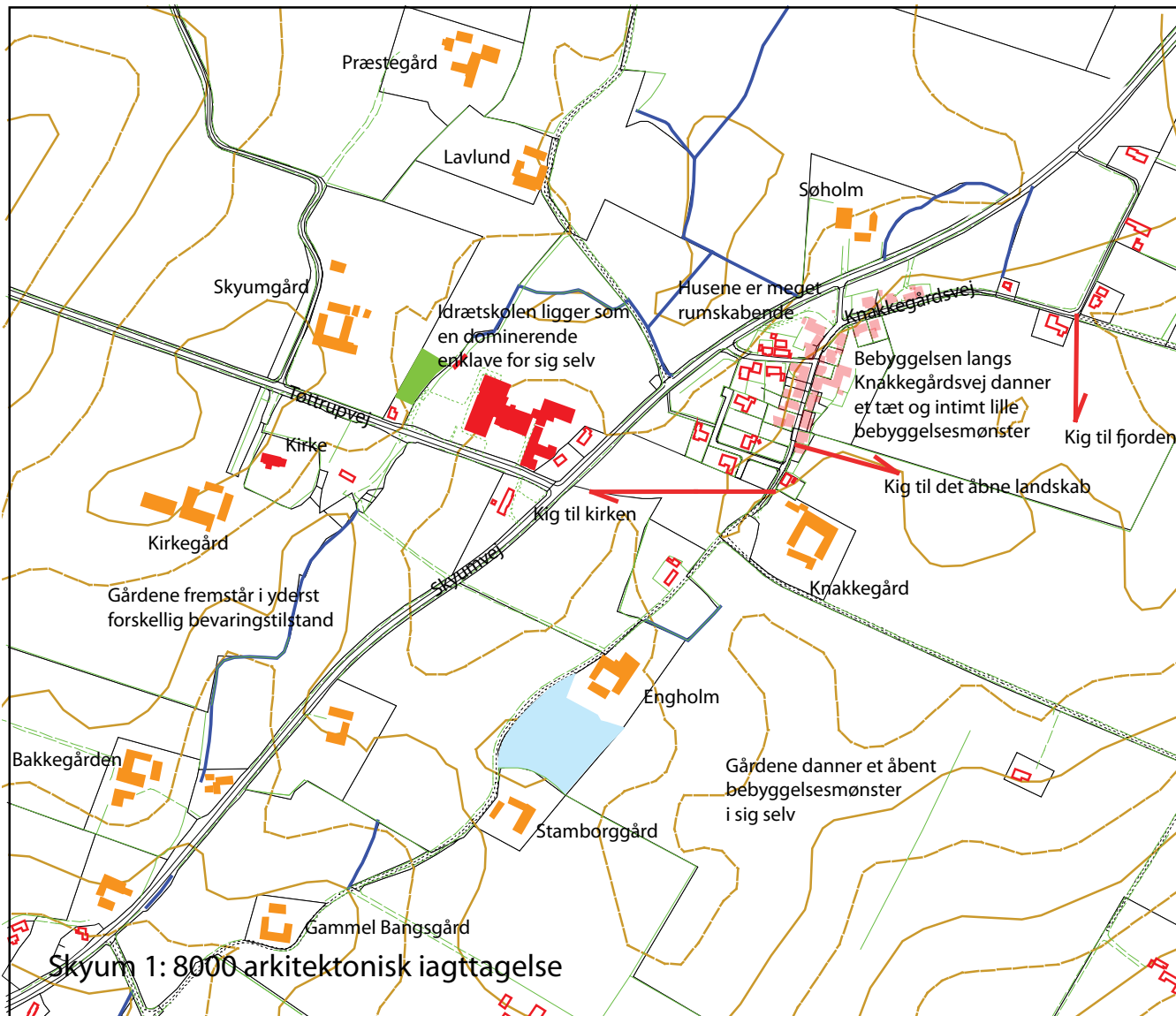

Idræthøjskolen, der er opført på det åbne ubebyggede areal mellem gårdene i 1982

Arkitektonisk iagttagelse - skitsering

FX: MÅLFORHOLD / RUMLIGE RELATIONER / ÅBNINGER / STIGNINGER / GRÆNSER / RETNINGER / BEBYGGELSESELEMENTER / BELÆGNINGER / BELYSNING

Skyum 1: 8000 arkitektonisk iagttagelse

- Gårde
- Dominerende bygningsværk
- Markant rumskabende bebyggelse
- Bygning
- Kig og sigtelinier
- Skovflader
- Højdekurver
- Veje
- Hegn
- Vandløb
- Udsigter

Dominerende træk/Hovedstruktur

Landsbyens overordnede hovedstruktur er stadig gårdenes markante ring omkring et åbent terræn, hvor en mindre fortætning langs den østlige del senere er kommet til.

Endvidere er det karakteristisk, at kirken ligger sammen med gårdene i den ydre vestlige ring. Den ligger højt i landskabet og også den ses viden om.

Som dominerende bygninger kan Idrætsskolen fremhæves. Den ligger som en dominerende enklave i midten af strukturen. Og på grund af det bare og skovløse landskab ses den viden om.

Bebyggelsen langs Knakkegårdsvej danner et lille intimt miljø med en meget tæt bebyggelse, der som langt overvejende hovedregel er placeret helt ud til vejen, hvilket virker yderst rumskabende.

1. Knakkegård
De store gårde i den åbne u-form repræsenterer den oprindelige landsby. Strukturen er stadig et dominerende element og et af de karakteristiske og bevaringsværdige hovedtræk ved landsbyen. På grund af landskabets beskaffenhed ses denne struktur tydeligt fra mange steder i landsbyen

2. Skyum kirke
Kirken kan godt betragtes som en dominerende bygning via dens placering højt i landskabet omgivet af åbne marker i det jævnt faldende terræn. Kirken er synlig fra mange steder i landsbyen.

3. Idrættefterskole
Efterskolen ligger specielt placeret i landsbyens midte i det ellers tomme landskab. Den ligger for sig selv og dens størrelse og arkitektur adskiller sig fra den øvrige bebyggelse, hvorved den virker særlig markant og dominerende i landskabet.

4. Knakkegårdsvej
Et andet markant træk ved Skyum er den lille og meget tætte bebyggelse langs den nordlige og østlige del af Knakkegårdsvej. Bebyggelsen virker meget kompakt og rumskabende ikke på grund af en tæt beplantning, som det ofte er tilfældet, men på grund af selve bebyggelsens tæthed til hinanden og placeringen helt ud til vejkanterne.

Bebyggelsesmønstre

5. Kirkegård

6. Skyumgård

Gårdene i Skyum udgør både et karakteristisk hovedtræk ved landsbyen og et markant og vigtigt bebyggelsesmønster, der er det bærende element for fortællingen om landsbyens oprindelse. Gårdene er alle rimelig store, men med vidt forskellig bevaringsværdi. Flere fremstår velholdte som Skyumgård, andre er under ombygning/nedbrydning for at tilfredsstille nye produktionsbetingelser, som Kirkegård, en er dybt forfalden (Stamborggård) og andre er ret ombyggede for at tilfredsstille kravet til gårdene til udelukkende boligformål, som Bakkegården.

7. Knakkegårdsvej fra nord

8. Knakkegårdsvej fra syd

Også den tætte bebyggelse langs Knakkegårdsvej er et vigtigt hovedtræk i den samlede fortælling om landsbyen og dens udvikling samtidig med at bebyggelsen udgør et fint afgrænset og intimt miljø, som trods et mindre "slidt" udtryk rummer visse kvaliteter. Der er ikke nogen specielle bygninger i området, der enkeltvis kan fremhæves som havende stor arkitektonisk bevaringsværdi. Men set som en samlet enhed er det vigtigt at helheden fastholdes, at den tætte bebyggelsesform og struktur bevares.

Udsnit og dele

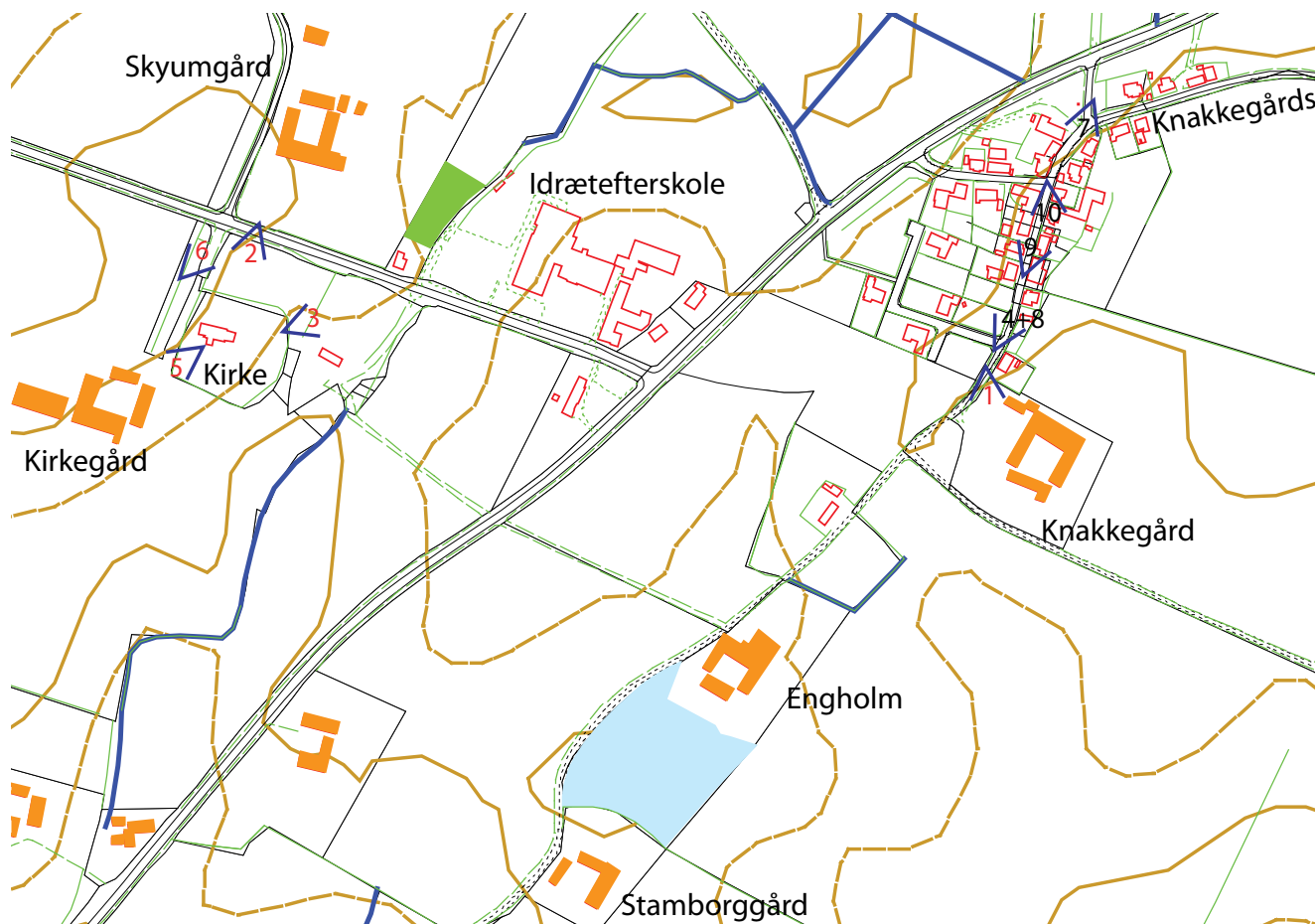
9. Markant bygning på Knakkegårdsvej

Midt i gaden ligger dette imponerende kornlager, der tilsyneladende står tomt. Den nordlige ende af bygningen rummede den oprindelige brugsforening og den senere nærbutik, som nu er lukket.

10. Skyum Forsamlingshus

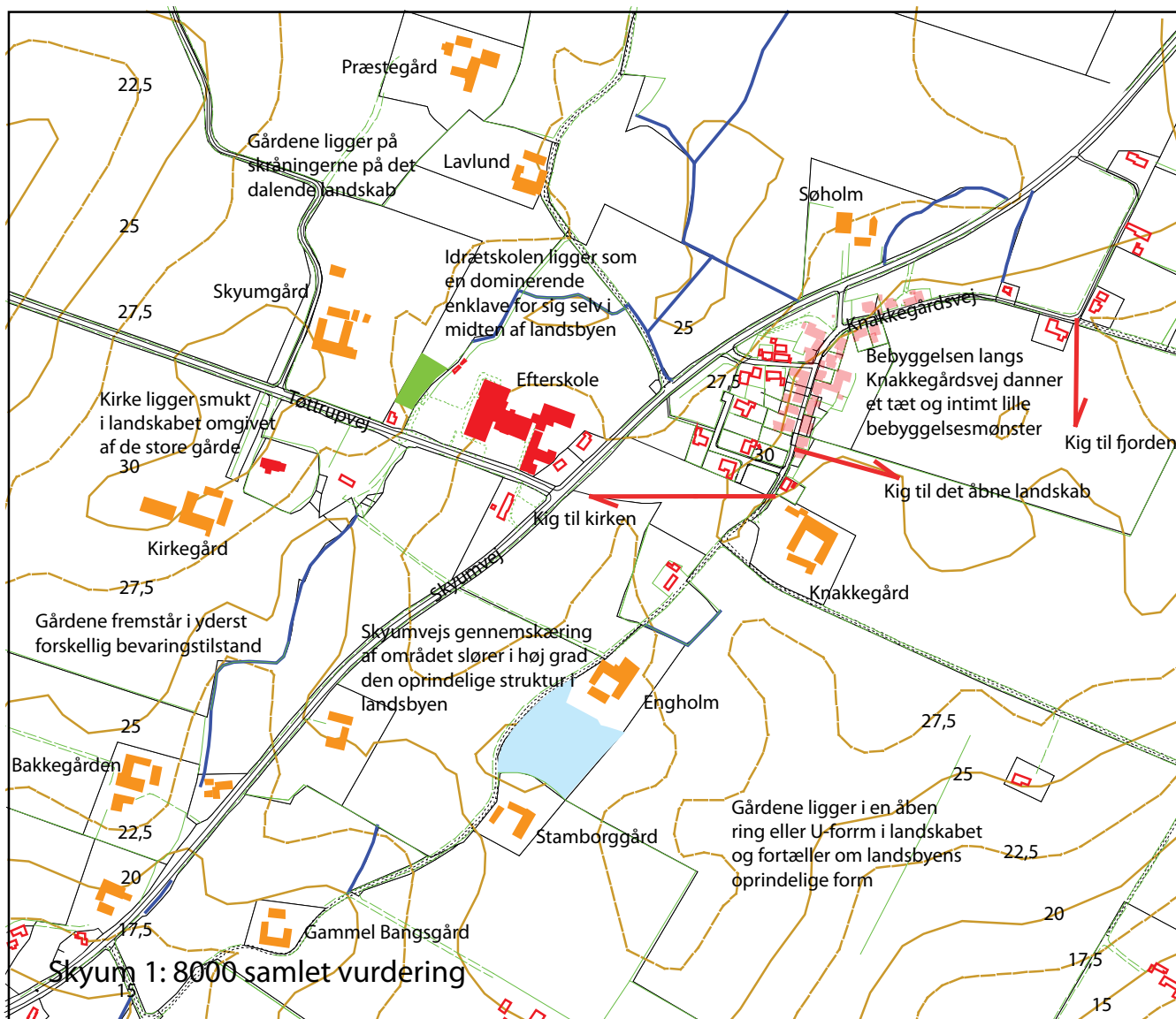
Forsamlingshuset ligger midt på Knakkegårdsvej i et ret velholdt lille traditionel længehus, der er undergået visse forandringer. Forsamlingshuset er stadig aktivt.

Fotostandpunkter

Samlet vurdering

FX: SAMSPIL MELLEM TOPOGRAFI OG BEBYGGELSESSTRUKTUR / FIKSPUNKTER / HOMOGENE FORLØB / RUMLIGT ARTIKULEREDE BRUD OG FORSKELLE / HISTORISKE STRUKTURER OG BYGNINGER / SAMMENHÆNG MELLEM HISTORISKE LAG / ARKITEKTONISKE KVALITETER

Landskabet omkring Skyum er karakteriseret af store bløde og nøgne bakker gennemskåret af mindre erosionsdale. Fra den østlige del af Skyum er der mod syd et smukt kig til fjordkysten. Denne nærhed til fjorden anes ikke fra mange andre steder i landsbyen

Den oprindelige struktur i Skyum er stadig aflæselig omend den gennemskærende Skyumvej tildels har sløret helhedindtrykket. Gårde danner stadig en ydre ring omkring et stadig forholdsvis åbent og ubebygget areal. Kun 3 af Gårdene er aktive landbrug. Karakteristisk for landsbyen er også den senere (slutningen af 1800-tallet), fortætning, der langsamt udvikler sig omkring den nordøstlige del af den store gårdring.

Gårdene udgør et yderst bevaringsværdigt træk i Skyum og denne struktur kan anses for at være det bærende element for landsbyen. Kirken ligger smukt i landskabet i mellem de store gårde mod vest og i det bare landskab ses den vidt om.

De enkelte bygninger langs Knapkegårdsvej er i sig selv ikke specielt bevaringsværdige, men den tæthed og intimitet, den samlede bebyggelse repræsenterer er værdifuld, set som en helhed

Sårbarhed

FX: FORFALD / ÆNDRING AF ARKITEKTUR OG BYGGESKIK / BYUDVIKLING / VEJE OG TEKNISKE ANLÆG / STØRRE PRODUKTIONSANLÆG / TERRÆNÆNDRINGER / TILPLANTNING-TILGRONING / BEBYGGELSESHØJDER OG DIMENSIONER

Som helhed virker landsbyen lidt "slidt" og mangler umiddelbart aktiver. De landskabelige værdier ligger primært i de nordlige Skyum Bjerge og det sydlige Gudnæsstrand, som ikke umiddelbart knyttes til landsbyen Skyum.

Strukturelt er landsbyen sårbar overfor yderligere sløring af den oprindelige struktur af de store gårde, der ligger i en ring omkring et åbent areal. Forfald og nedbrydning af flere gårdanlæg vil være særdeles uheldig, men i nogen tilfælde er det måske nødvendigt at overveje.

Nedlæggelse af det aktive landbrugsland ville være et stort problem for landsbyen og i det hele taget, fordi sådanne landsbystrukturer bliver sjældne.

Der er ikke mange servicefunktioner tilbage i byen, men idrætsefterskolen er dog et aktiv, som kunne tilføre lidt liv til stedet. Dens lukning ville være et stort problem for landsbyens overlevelse.

Forfaldne gårde og en tom butik - som den tidligere Skyum nærbutik, er ikke befordrende for helhedsindtrykket og landsbyens evt. attraktion.

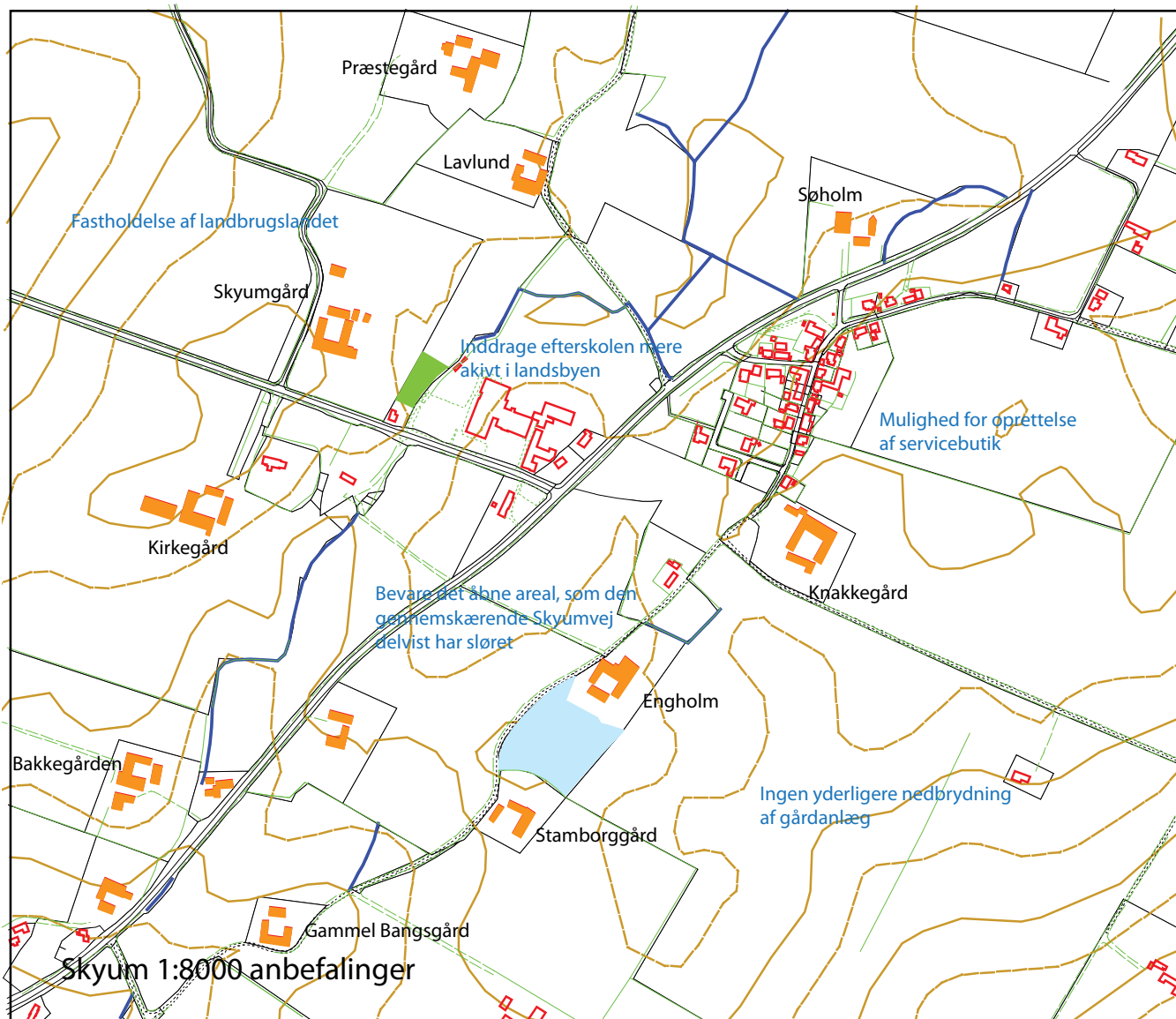
Stamborggård

Skyum Nærbutik

Anbefalinger

FX: KONKRETE ANBEFALINGER TIL FORBEDRING AF BYGNINGER, STRUKTURER OG BYRUM / RESTAURERING / OMDANNELSE / UDPEGNING AF KULTURMILJØ / BEVARENDE LOKALPLAN / ETABLERING AF BEVARINGSFORENING-LANDSBYRÅD / FORMIDLING OG OFFENTLIG ADGANG / FREDNING

Der skal en markant helhedsplan til for at styrke dette lille landsbysamfunds overlevelse på længere sigt.

En fastholdelse af gårdanlæggene kunne ske gennem for eksempel en lancering af tilbud om gårdferier med iscenesættelse af de landskabelige værdier, der findes i Skyum Bjerge i nord og ved Gudnæsstrand i syd.

Idræfteefterskolen er et aktiv for stedet, men kunne måske iscenesættes mere også i tilknytning til Skyum - muligheder i bebyggelsen langs Knakkegårdsvej.

Styrke initiativer, der kunne etablere en servicebutik i nærområdet, som også kunne være et tilbud til efterskolen.

Udnyttelse af kornlagerbygningen i Knakkegårdsvej som en attraktion for området.